

POZADINSKO OBEZBEĐENJE PARTIZANSKIH JEDINICA

Partizanske jedinice kao deo oružanih snaga SFRJ, prema našoj koncepciji opštenarodne odbrane, namenjene su za borbu protiv neprijatelja prvenstveno u njegovoj pozadini. Prema usvojenoj koncepciji, veće partizanske jedinice (divizije, brigade i odredi), u daljem tekstu partizanske jedinice, načelno dejstvuju u određenim zonama i na širim prostorijama i predstavljaju manevarsku i udarnu snagu teritorijalne odbrane na određenim područjima. Partizanske jedinice mogu, zavisno od potrebe, da dobiju i značajnije operativno-taktičke zadatke na frontu i u dubini ratišta, za čije su izvršenje namenjene, pre svega, jedinice operativne armije. Ti zadaci su, na primer: odbrana pojedinih taktičkih pravaca i rejona, kontrola određenih prostorija, ofanzivna dejstva na bokove operativnog rasporeda agresorovih snaga i sl.

Način dejstva partizanskih jedinica zavisi od: konkretne borbene situacije, sastava, jačine, njihovog mesta i rasporeda u odnosu na neprijatelja, jačine i rasporeda neprijateljskih snaga, vremena koje stoji na raspolaganju za pripremu i izvođenje borbenih dejstava, godišnjeg doba, vremenskih uslova i dr.

Jedan od odlučujućih činilaca za uspešno izvođenje borbenih dejstava partizanskih jedinica jeste temeljito pripremljeno, dobro organizovano i pravilno sprovedeno njihovo pozadinsko obezbeđenje. Shvatajući njegovu ulogu i važnost, pokušaću da ovde iznesem svoje mišljenje o nekim bitnim pitanjima pozadinskog obezbeđenja partizanskih jedinica, kao što su: opšte postavke pozadinskog obezbeđenja partizanskih jedinica, njegove specifičnosti, uloga štabova narodne odbrane, komandi jedinica, društveno-političkih zajednica i radnih organizacija u tom obezbeđenju. Svakako da kroz ova razmatranja neće biti obuhvaćeni svi problemi pozadinskog obezbeđenja ovih jedinica. Članak predstavlja samo pokušaj da se ova problematika donekle sagleda u ovom delu oružanih snaga.

Pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica je organizovan i usklađen skup delatnosti, mera i postupaka kojima se stvaraju najpovoljniji materijalni, zdravstveni, saobraćajni i drugi uslovi za izvođenje borbenih dejstava i normalan život i rad partizanskih jedinica. Delatnosti pozadinskog obezbeđenja obuhvataju:

organizovanje snabdevanja borbenim potrebama, njihovog održavanja i remonta;

organizovanje ishrane, snabdevanja neborbenim potrebama i uslužnim delatnostima;

organizovanje zdravstvene i veterinarske zaštite;

organizovanje saobraćaja i transporta.

Navedene delatnosti treba da obezbede jedinicama koje izvode partizanska borbena dejstva pravovremenu popunu svim materijalnim sredstvima potrebnim za vođenje borbe, zbrinjavanje povređenog i bolesnog ljudstva, zbrinjavanje povređene stoke, održavanje i remont tehničkih materijalnih sredstava i neophodnu organizaciju saobraćaja i transporta. Delatnosti pozadinskog obezbeđenja: snabdevanje, održavanje i remont, zdravstvena i veterinarska zaštita, saobraćaj i transport, i dr. za opštenarodni rat organizuju se za sve faktore društva kao jedinstven sistem na celoj državnoj teritoriji, pa se i partizanske jedinice uklapaju u njega. Osnovu takve organizacije čini postojeća organizovanost i spremnost društva za opštenarodni rat. Funkcionisanje sistema, pored ostalog, uslovljeno je i organizovanošću svake delatnosti posebno, koja mora biti osposobljena da obezbedi najbrže i najjednostavnije korišćenje svih izvora i snaga za potrebe svakog korisnika, posebno za potrebe oružanih snaga, što je od naročite važnosti za pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica.

Nosilac organizacije za snabdevanje borbenim potrebama, održavanje i remont partizanskih jedinica su oružane snage. Borbene potrebe obuhvataju tehnička sredstva, koja se proizvode po određenim standardima JNA, kao što su:

naoružanje i druga specifična armijska oprema;

municija, rakete, minsko-eksplozivna i druga sredstva;

radionička oprema, alati, rezervni delovi i specifični materijali za navedena sredstva i opremu.

Nosilac organizacije za snabdevanje neborbenim potrebama i za sve druge delatnosti pozadinskog obezbeđenja ovih jedinica su društveno-političke zajednice i njihove radne organizacije.

Partizanske jedinice se u pogledu pozadinskog obezbeđenja u celini oslanjaju na takve delatnosti u društvu. Iz ranije navedenog

proizlazi zaključak da se partizanske jedinice, zavisno od svog mesta u odnosu na neprijatelja, po pozadinskom obezbeđenju oslanjaju na štabove narodne odbrane, komande armije, društveno-političke zajednice i njihove radne organizacije. Pored toga, u slučaju kada se partizanske jedinice nalaze u sastavu združenih jedinica JNA ili im neposredno sadejstvuju u izvršavanju određenih borbenih zadataka, one se u pogledu pozadinskog obezbeđenja mogu oslanjati na njihove pozadinske jedinice i ustanove.

Za izvršavanje zadataka pozadinskog obezbeđenja postoje u formacijskom sastavu pojedinih partizanskih jedinica pozadinski organi — jedinice; oni se određuju formacijom konkretno za svaku jedinicu.

Poznata je činjenica da borbene potrebe imaju najveći uticaj na planiranje i izvođenje borbenih dejstava uopšte, pa prema tome i na planiranje i upotrebu partizanskih jedinica. S obzirom na važnost i specifičnost čuvanja, održavanja, znavljanja, korišćenja i transporta borbenih potreba, snabdevanje njima, njihovo održavanje i remont, i pored tako pripremljenog i organizovanog društva za rat, ostaju i dalje u nadležnosti oružanih snaga. Pošto se partizanske jedinice još za vreme mira, kroz svoje mobilizacijske i operativne planove i vežbe u zajednici sa jedinicama operativne armije, pripremaju za izvršavanje njima namenjenih borbenih zadataka, one se i u pogledu pozadinskog obezbeđenja uklapaju u postojeći jedinstveni sistem i materijalnu bazu društva. To znači da su partizanske jedinice za snabdevanje borbenim potrebama uključene u jedinstven sistem oružanih snaga, čiji je nosilac operativna armija. One se u tom smislu oslanjaju na rezerve borbenih sredstava koje su za njih predviđene normama i kriterijumima, a koje se čuvaju na unapred određenim i planiranim mestima. Pomenute materijalne rezerve biće osnovni izvor snabdevanja borbenim potrebama partizanskih jedinica u prvim danima rata. Iako zaplenjena materijalna sredstva predstavljaju povremen i dopunski izvor snabdevanja, ona često mogu da budu za partizanske jedinice i osnovni izvor, naročito kada se ove nalaze u pozadini neprijatelja.

SPECIFIČNOSTI POZADINSKOG OBEZBEĐENJA PARTIZANSKIH JEDINICA

Karakteristike borbenih dejstava partizanskih jedinica neminovno zahtevaju i određene specifičnosti pri organizovanju pozadinskog obezbeđenja. One se ogledaju u sledećem:

a) postojanje partizanskih jedinica na čitavoj državnoj teritoriji, kao i različite mogućnosti njihove upotrebe u borbi (u dubini

ratišta, na frontu i u pozadini neprijatelja), nameću i raznovrsnu organizaciju njihovog pozadinskog obezbeđenja;

b) nepostojanje potpuno razvijenih pozadinskih organa u svim partizanskim jedinicama zahteva od starešina ovih jedinica više inicijative, snalažljivosti i samostalnosti, a ujedno i primenu načina pozadinskog obezbeđenja koji najviše odgovara uslovima u kojima će se ove jedinice nalaziti;

c) dejstva partizanskih jedinica izvodice se najčešće u uslovima operativnog, odnosno taktičkog okruženja, pa će se i njihovo pozadinsko obezbeđenje odvijati u izuzetno teškim i složenim uslovima;

d) neprekidna potreba za samostalnošću i najmanjih borbenih jedinica iziskuje maksimalnu samostalnost i decentralizaciju prilikom obavljanja pojedinih delatnosti pozadinskog obezbeđenja (snabdevanja, zbrinjavanja, remonta, dotura, evakuacije i dr.);

e) štednja i strogo racionalno korišćenje svih materijalnih sredstava moraju biti jedan od prioriternih zadataka svih starešina partizanskih jedinica; stoga pri planiranju svaku akciju treba povezivati sa rentabilnošću potrošnje materijalnih sredstava, s jedne, i naknadom utrošenih sredstava putem zaplene od neprijatelja, s druge strane;

f) neredovnost i teškoće u snabdevanju, naročito municijom i minsko-eksplozivnim sredstvima iz sopstvenih izvora, primoraće često partizanske jedinice da vrše pojedine akcije isključivo ekonomskog karaktera kako bi došle do municije i drugih neophodnih sredstava;

g) česta nemogućnost redovnog evakuisanja i sklanjanja povređenih i obolelih prisiljavaće komande jedinica da ih zadržavaju u svom sastavu za određeno vreme, čime će se otežavati pokret i borbeno sposobnost ovih jedinica;

h) česti pokreti i bavljenje partizanskih jedinica na teško prolaznom i dosta pasivnom zemljištu, vrlo retka i kratka zadržavanja na pojedinim mestima otežavaju i uslovljavaju rad pozadinskih organa i jedinica, kao i radnih organizacija društveno-političkih zajednica prilikom izvršavanja pojedinih zadataka pozadinskog obezbeđenja.

Iznete specifičnosti pozadinskog obezbeđenja partizanskih jedinica zahtevaju od svih štabova narodne odbrane, komandi i jedinica operativne armije, društveno-političkih zajednica, radnih organizacija i komandi partizanskih jedinica, a posebno njihovih pozadinskih organa, maksimum napora, snalažljivosti, upornosti i koordinacije rada na usklađivanju svih delatnosti i obezbeđivanju efikasnosti u sprovođenju materijalne podrške partizanskih jedinica.

Štab narodne odbrane republike — pokrajine, zone ili oblasti, planira i organizuje pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica koje su mu neposredno potčinjene i čiju upotrebu neposredno planira. Funkcija planiranja i organizovanja pozadinskog obezbeđenja nerazdvojno je povezana sa planiranjem borbenih dejstava. Ona je po svojoj suštini štabnog karaktera i kao takva deo komandovanja. Funkcija planiranja štabova narodne odbrane je detaljnija, tj. ona obuhvata elemente potrebne za odluku, kao i razradu plana pozadinskog obezbeđenja, zbog čega organi pozadine u štabovima narodne odbrane moraju biti osposobljeni za takve zadatke. Prilikom planiranja pozadinskog obezbeđenja ovi štabovi neposredno saraduju sa organima društveno-političkih zajednica nadležnim za pojedine delatnosti iz domena pozadinskog obezbeđenja, kao što su: organi za snabdevanje, zdravstvo, saobraćaj i transport i dr., kao i sa komandama partizanskih jedinica — ukoliko postoje mogućnosti za to.

Planom pozadinskog obezbeđenja štabovi narodne odbrane, u skladu sa konkretnom borbenom situacijom, regulišu i preciziraju sva pitanja pozadinskog obezbeđenja svake partizanske jedinice, kao, na primer: na koga se i po kojim delatnostima pozadinskog obezbeđenja dotična jedinica oslanja, iz kog će skladišta (baze) i koja sredstva borbenih potreba da koristi, koja materijalna sredstva mogu jedinice da koriste iz mesnih izvora i kako, način evakuacije i zbrinjavanja povređenog i obolelog ljudstva i stoke, postupak sa zaplenjenim materijalnim sredstvima i način korišćenja ratnog plana, način dotura materijalnih sredstava i vrstu transporta (vozeći, tovarni, nosački), postupak sa ratnim zarobljenicima i njihovo korišćenje za potrebe jedinice (prenos ranjenika, municije i drugog materijala).

Štabovi narodne odbrane pri planiranju i organizovanju snabdevanja partizanskih jedinica borbenim potrebama, prvenstveno naoružanjem i municijom, koriste svoje, pravovremeno pripremljene, materijalne rezerve kojima neposredno raspolažu. Sem ovih materijalnih rezervi štabovi narodne odbrane nemaju posebnih materijalnih rezervi neborbenih potreba, jer su iste u nadležnosti odgovarajućih službi društveno-političkih zajednica. Izvršna funkcija pozadinskog obezbeđenja, na osnovu planova štabova narodne odbrane, u nadležnosti je društveno-političkih zajednica i njihovih radnih organizacija.

Po završenom planiranju pozadinskog obezbeđenja, štabovi narodne odbrane, na osnovu konkretne situacije, regulišu svojim di-

rektivama (zapovestima) pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica, na primer: na koga se, gde i po kojim delatnostima pozadinskog obezbeđenja oslanjaju partizanske jedinice; međusobni odnos, saradnju i usklađivanje rada partizanskih jedinica sa jedinicama operativne armije, društveno-političkim zajednicama i radnim organizacijama, kao i sva druga pitanja koja se tiču pozadinskog obezbeđenja ovih jedinica. Štabovi narodne odbrane dostavljaju izvode iz direktiva (zapovesti) za pozadinu komandama partizanskih jedinica koje se nalaze pod njihovom komandom, a izvode iz planova pozadinskog obezbeđenja društveno-političkim zajednicama, iz kojih one sagledavaju svoje obaveze u odnosu na pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica.

Štab narodne odbrane opštine planira pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica koje se nalaze i dejuju na teritoriji opštine. Partizanske jedinice se u pogledu snabdevanja neborbenim potrebama načelno oslanjaju na teritorijalnu organizaciju šire društveno-političke zajednice (republike — pokrajine, zone ili oblasti), ali se po nekim pitanjima, na primer, artikala ishrane, veterinarske zaštite, pojedinih usluga, obraćaju i neposredno opštinama, pa i radnim organizacijama — zavisno od uslova i usluga. Iz ovoga proizilazi zaključak da štabovi narodne odbrane opština, sa ostalim organima opštine (službama), radnim organizacijama i svim drugim kapacitetima, moraju biti organizovani i osposobljeni za sve delatnosti pozadinskog obezbeđenja partizanskih jedinica.

Društveno-političke zajednice i radne organizacije. Iz napred iznete uloge štabova narodne odbrane vidi se da oni, u odnosu na organizaciju pozadinskog obezbeđenja partizanskih jedinica, imaju samo plansku ulogu, dok su društveno-političke zajednice odgovorne za realizaciju tih planova, za sve delatnosti pozadinskog obezbeđenja partizanskih jedinica, izuzev za snabdevanje borbenim potrebama, održavanje i remont istih, s obzirom na to da štabovi narodne odbrane nemaju neposredno potčinjenih pozadinskih jedinica preko kojih bi realizovali svoje planove pozadinskog obezbeđenja. Organi društveno-političkih zajednica, nadležni za snabdevanje, zdravstvenu i veterinarsku zaštitu, saobraćaj i transport itd., na osnovu dobijenih planova pozadinskog obezbeđenja, a u zajednici sa komandama partizanskih jedinica, razrađuju svoje planove — u koje uključuju sve potrebe partizanskih jedinica na svojoj teritoriji. Na osnovu ovako sačinjenih planova društveno-političkih zajednica, kojima se organizuje i predviđa aktiviranje svih delatnosti radnih i drugih organizacija i određuju konkretni zadaci za pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica, komande partizanskih jedinica (bataljoni, brigade i

odredi) pristupaju daljoj razradi organizacije pozadinskog obezbeđenja svojih jedinica.

Radne organizacije predstavljaju osnovu za realizovanje svih zadataka i delatnosti pozadinskog obezbeđenja partizanskih jedinica, predviđenih planovima društveno-političkih zajednica: kako proizvodnih, uslužnih, zdravstvenih, veterinarskih, tako i transportnih i drugih. Od njihovog funkcionisanja zavisi realizovanje planova društveno-političkih zajednica. Zbog toga je za partizanske jedinice veoma važno da je njihov rad planski organizovan i usmeren od strane društveno-političkih zajednica.

ULOGA KOMANDI JEDINICA

Komanda armije, u zajednici sa odgovarajućim komandama partizanskih jedinica, a u skladu sa konkretnom borbenom situacijom, planira pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica koje su pod njenom komandom, ili su kod nje na pozadinskom obezbeđenju. Načelno, kada se partizanske jedinice nalaze na frontu ili u zoni borbenih dejstava, one se oslanjaju na postojeće pozadinske jedinice i ustanove armije, kao i ostale armijske jedinice. Potrebna materijalna sredstva ovim jedinicama, načelno, dostavlja armija svojim transportnim sredstvima do rejona rasporeda pozadinskih jedinica partizanske brigade — odreda, a ukoliko dozvoljava situacija i mogućnosti transporta — i do rejona rasporeda pozadinskih jedinica bataljona.

Komanda partizanske divizije ima samo funkciju planiranja pozadinskog obezbeđenja. Ta funkcija obuhvata elemente koji su neophodni komandi za donošenje odluke o upotrebi svojih jedinica (brigada). Uređena teritorija po delatnostima pozadinskog obezbeđenja, kako je to već ranije rečeno, na kojoj će se nalaziti i dejstvovati jedinice divizije i, donekle, formacijska osposobljenost partizanskih brigada u smislu pozadinskog obezbeđenja, omogućavaju ovima da se neposredno oslanjaju na izvore i kapacitete teritorije, ili već razvijene postojeće pozadinske jedinice i ustanove armije, što zavisi od toga gde se nalaze jedinice divizije u odnosu na neprijatelja. Po završenom planiranju, komanda partizanske divizije dostavlja svoje zahteve u pogledu pozadinskog obezbeđenja organu (komandi) pod čijom se komandom nalazi (štabu narodne odbrane ili komandi armije), odnosno organu kod koga je na pozadinskom obezbeđenju.

Pozadinski organi predviđeni formacijom partizanske divizije su organi štaba, pa kao stručni organi komande učestvuju u zajed-

ničkom planiranju pozadinskog obezbeđenja sa ostalim organima štaba.

Ne treba isključiti mogućnost da partizanske divizije, pored planiranja, dobiju i izvršnu funkciju u pogledu pozadinskog obezbeđenja. Potreba za dodelu partizanskim divizijama upravnih i izvršnih organa i njihovo potpuno osposobljavanje za pozadinsko obezbeđenje najčešće će se primenjivati prilikom većih grupisanja i angažovanja partizanskih jedinica radi izvršavanja pojedinih borbenih zadataka, kao na primer: u borbi protiv većeg vazdušnog desanta, pri prelasku na opšta protivofanzivna dejstva protivu neprijatelja koji je prodro duboko na našu teritoriju, prilikom grupisanja većeg broja partizanskih jedinica i njihovog osamostaljivanja za izvršenje određenih borbenih zadataka (zatvaranja pojedinih pravaca) i dr. U takvim slučajevima partizanske divizije se osposobljavaju za potpuno pozadinsko obezbeđenje svog sastava, kao i ostale jedinice operativnog dela JNA. No, posle izvršenog određenog zadatka, ove jedinice načelno i dalje imaju samo funkciju planiranja pozadinskog obezbeđenja.

Komanda partizanske brigade planira, organizuje i sprovodi pozadinsko obezbeđenje svih jedinica na osnovu direktive (zapovesti) i naređenja pretpostavljene komande (štaba narodne odbrane, odnosno komande armije), kojoj je brigada potčinjena prilikom izvršavanja određenog borbenog zadatka, zatim odluke komandanta brigade i situacije u kojoj se nalazi. Partizanska brigada je na planskoj pozadinskoj vezi kod one komande kojoj je potčinjena pri izvršavanju borbenog zadatka, tj. kod komande partizanske divizije, štaba narodne odbrane, ili komande armije, što zavisi od mesta gde se brigada nalazi u borbenom rasporedu (na frontu, u dubini ratišta ili u pozadini neprijatelja). Načelno, kada se partizanska brigada nalazi u neprijateljevoj pozadini ili u dubini ratišta, ona se u pogledu pozadinskog obezbeđenja oslanja na štab narodne odbrane koji rukovodi borbenim dejstvima na toj teritoriji.

Prilikom realizovanja planova pozadinskog obezbeđenja komanda partizanske brigade koristi: radne organizacije, društveno-političke zajednice, postojeće razvijene pozadinske jedinice — ustanove armije i dr.

Formacijom predviđeni pozadinski organi (jedinice), kao i postojeće, iako minimalne, materijalne rezerve omogućavaju partizanskoj brigadi određen stepen samostalnosti u pogledu pozadinskog obezbeđenja, što je čini manevarski sposobnijom za izvođenje borbenih dejstava.

U borbi se pozadinske jedinice partizanske brigade raspoređuju u rejonu rasporeda, koji se određuje zavisno od mesta gde se brigada

nalazi u odnosu na neprijatelja, njenog zadatka, konkretne borbene situacije, zemljišta, zamisli o načinu organizovanja pozadinskog obezbeđenja. Rejoni rasporeda treba da imaju najnužnije puteve do potčinjenih jedinica koje se pozadinski obezbeđuju i povoljne uslove za normalan, nesmetan rad pozadinskih jedinica prema prirodi njihovih zadataka (da ima vode, ogreva, prostirke, stočne hrane i dr.).

Pozadinske jedinice brigade obrazuju u borbi stanicu tehničkog snabdevanja, stanicu za remont, intendantsku, sanitetsku i veterinarsku. Mesta ovih stanica uređuju se u inženjerskom smislu zavisno od raspoloživog vremena i borbene situacije. Pozadinske jedinice partizanske brigade razvijace ove stanice samo ako im se ljudstvo nalazi na okupu i ako borbena situacija to dozvoljava; sanitetska stanica ce se, načelno, redovno razvijati. Iz sastava pojedinih stanica moguće je izdvajati deo ljudstva, sa sredstvima ili bez njih, radi ojačavanja potčinjenih jedinica (bataljona), ili njegovog isturanja što bliže ovima radi ispomoći.

Popuna ovih jedinica potrebnim materijalnim sredstvima vrši se iz radnih organizacija, društveno-političkih zajednica i pozadinskih jedinica i ustanova armije, što zavisi od mesta rasporeda partizanskih jedinica i vrste delatnosti pozadinskog obezbeđenja. Potrebna materijalna sredstva ovim jedinicama doturaju, načelno, transportne radne organizacije društveno-političkih zajednica ili transportne jedinice armije (svojim transportnim sredstvima) i to do rejona rasporeda pozadinskih jedinica partizanske brigade, a, ukoliko je moguće, i do rejona rasporeda pozadinskih jedinica bataljona.

Komanda partizanske brigade preduzima sve mere borbenog obezbeđenja pozadinskih jedinica.

Iz napred iznetog o pozadinskom obezbeđenju partizanskih jedinica mogao bi se izvući sledeći zaključak:

a) na pozadinskom obezbeđenju partizanskih jedinica moraju se u punoj meri angažovati štabovi narodne odbrane, društveno-političke zajednice, radne organizacije, komande armija, pa i komande operativno-taktičkih jedinica JNA, što zavisi od rasporeda (mesta) partizanskih jedinica;

b) komanda partizanske brigade, sa formacijskim pozadinskim organima (jedinicama) i osloncem na društveno-političke zajednice i radne organizacije, može uspešno da sprovodi pozadinsko obezbeđenje borbenih dejstava svoje jedinice;

c) postojanje formacijskih pozadinskih organa (jedinica), kao i materijalnih rezervi u sastavu partizanske brigade, omogućuje ovoj određen stepen samostalnosti u pogledu pozadinskog obezbeđenja;

d) štab narodne odbrane republike — pokrajine, zone ili oblasti i komanda partizanske divizije planiraju pozadinsko obezbeđenje partizanskih jedinica;

e) u pitanju snabdevanja borbenim potrebama, održavanja i remonta partizanske jedinice se oslanjaju na postojeću organizaciju JNA, a u ostalim delatnostima pozadinskog obezbeđenja na radne organizacije društveno-političkih zajednica, i

f) zaplenjena materijalna sredstva imaju vrlo važnu ulogu u popuni partizanskih jedinica.

Potpukovnik
Milinko RADIVOJEVIĆ